

» civitates Judææ¹. » Ipsæ sunt Ecclesiæ. Nemo dicat : Quando erit istud ut ædificentur civitates Judææ? O si velis agnoscere structuram, et esse lapis vivus, ut intres in eam! Et nunc civitates Judææ ædificantur. Juda enim confessio interpretatur. De confessione humilitatis ædificantur civitates Judææ: ut foris ab eis superbi remaneant, qui confiteri erubescunt. « Quoniam Deus salvam faciet Sion. » Quam Sion? Audi in sequentibus: « Et semen servorum » ejus obtinebunt eam, et qui diligunt nomen ejus inhabitabunt in ea². »

XXI. Psalmus finitus est, sed paululum istos duos versus non relinquamus: admonent enim nos aliquid, ne desperando in illam structuram non intremus. « Semen, » inquit, servorum ejus obtinebunt eam. » Jam ergo « Semen servorum ejus » qui sunt? Forte dicis, Judæi nati de Abraham: nos autem qui non sumus nati de Abraham, quomodo habebimus istam civitatem? Sed non sunt semen Abrahæ illi Judæi, quibus dictum est: « Si filii » Abrahæ estis, facta Abrahæ facite³. Semen ergo servorum ejus, imitatores fidei servorum ejus obtinebunt eam. » Denique ultimus versus superiorem exponit. Quasi enim turbatus, ne putares forte hoc de Judæis dici: « Et semen servorum ejus obtinebunt eam, » dicens: Nos semen gentium sumus, quæ idola coluerunt, et dæmonibus servierunt: quid ergo nobis in hac civitate sperandum est? statim subjecit ut præsumas et speres: « Et qui diligunt nomen ejus, inhabitabunt in ea. » Hoc est enim « Semen servorum ejus, qui diligunt nomen ejus. » Quia enim servi ejus dilexerunt nomen ejus; quicumque non diligunt nomen ejus, se dicant semen servorum ejus; et qui non diligunt nomen ejus, non se negent semen servorum ejus.

¹ Psal. lxxviii, 36. — ² Ibid. 37. — ³ Joan. viii, 39.

ENARRATIO

IN PSALMUM LXIX.

Sermo¹.

I. GRATIAS grano tritici², quia mori voluit et multiplicari³: gratias unico Filio Dei Domino et Salvatori nostro Jesu Christo, qui mortem nostram subire non dedignatus est, ut nos vita sua dignos faceret. Ecce qui singularis erat donec transiret, sicut dixit in Psalmo: « Singularis » ego sum donec transeam⁴: » quia sic erat singulare granum, ut in se haberet magnam multitudinis fecunditatem; in quantis granis passionem ejus imitantibus exultamus, quando natalitia Martyrum celebramus? Multa ergo membra ejus sub uno capite ipso Salvatore nostro charitatis et pacis vinculo colligata, sicut nosse dignamini, quoniam sæpissime audistis, unus homo sunt: et ipsorum ut unius hominis vox plerumque in Psalmis auditur, et sic clamat unus tanquam omnes, quia omnes in uno unus sunt. Audiamus ergo quoniam laboraverunt Martyres, et inter magnas tempestates odiorum in hoc sæculo periclitati sunt, non tam corpore, quod quandoque posituri erant, sed ipsa fide; ne deficientes et forte acerbis persecutionum cedentes doloribus vel amori vitæ hujus, amitterent quod promiserat Deus: qui non solum verbo, sed etiam exemplo abstulerat omnem timorem; verbo, dicens, « Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem

¹ Sermo iste in Martyrum solemnitate habitus est. — ² Vide D. Guillon, tom. xx, pag. 542-550. — ³ Joan. xii, 25. — ⁴ Psal. cxi, 10.

» non possunt occidere ¹; » exemplo, faciens quod verbo præcepit, ut nec eorum verberantium manus vellet devitare, nec alapas percutientium, nec salivas conspuentium, nec coronam de spinis imponentium, nec crucem interficientium: nihil horum vitare voluit, cui nihil opus erat, propter eos quibus hoc opus erat; faciens ægrotis de se ipso medicamentum. Laboraverunt ergo Martyres: et nisi ille semper adesset qui ait: « Ecce ego vobiscum sum » usque ad consummationem sæculi ², » utique defecissent.

II. Est ergo in hoc Psalmo vox contribulatorum, et ideo utique Martyrum inter passiones periclitantium, sed de suo capite præsumptum. Audiamus eos, et loquamur cum eis ex affectu cordis, etiamsi non similitudine passionis. Illi enim jam coronati sunt, nos adhuc periclitamur: non quia tales nos persecutiones urgent, quales ipsos urserunt, sed fortasse peiores in omnimodis generibus tantorum scandalorum. Nostra enim tempora magis abundant, illo Væ, quod clamavit Dominus? « Væ mundo ab » scandalis. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet » charitas multorum ³. » Neque enim et Lot ille sanctus in Sodomis ab aliquo corporalem persecutionem patiebatur ⁴, aut dictum illi erat, ut nonibi habitaret: persecutio ejus, facta mala Sodomitarum erant. Non ergo jam Christo in cœlo sedente, jam glorificato, jam subjectis cervicibus regum jugo ejus, et suppositis eorum frontibus signo ejus, jam nullo remanente qui palam Christianis audeat insultare, adhuc tamen inter organa et symphonicos gemimus, adhuc illi inimici Martyrum, quia vocibus et ferro non possunt, eos sua luxuria persequuntur. Atque utinam Paganos tantummodo doleremus: esset quaecumque sola-

¹ Matth. x, 28. — ² Id. xxviii, 20. — ³ Id. xviii, 7, et xxiv, 12. — ⁴ Gen. xix, 39.

tium, expectare eos qui nondum cruce Christi signati sunt, quando signentur, et quando ejus auctoritate alligati desinant furere. Videmus etiam portantes in fronte signum ejus, simul in ipsa fronte portare impudentiam luxuriarum, diebusque et solemnitatibus Martyrum non exultare, sed insultare. Et inter hæc gemimus, et hæc persecutio nostra est, si est in nobis charitas quæ dicat: « Quis » infirmatur, et non ego infirmor? Quis scandalizatur, » et non ego uror ¹? » Nullus ergo servus Dei sine persecutione: verumque est illud quod Apostolus ait: « Sed et » omnes qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem » patientur ²? » Videris unde, videris quomodo, diabolus ille biformis est. Leo est in impetu, draco in insidiis. Leo minetur, inimicus est: draco insidietur, inimicus est. Quando nos securi? Ecce fiant omnes Christiani, numquid et diabolus Christianus erit? Tentare ergo non cessat, insidiari non cessat. Infrenatus est atque illigatus in cordibus impiorum, ne sæviat in Ecclesiam, et antum faciat quantum vult. Fremunt dentes impiorum adversus dignitatem Ecclesiæ et pacem Christianorum, et quia non habent quid agant sæviendo; saltando, blasphemando, luxuriando, non impellunt corpora Christianorum, sed lacerant animas Christianorum. Clamemus ergo una voce omnes verba hæc: « Deus, in adjutorium meum intende ³. » Opus enim habemus sempiterno adjutorio in isto sæculo. Quando autem non! Modo tamen in tribulatione positi maxime dicamus: « Deus, in adjutorium meum intende. »

III. « Confundantur, et reveantur, qui quæerunt » animam meam ⁴. » Christus dicit: sive caput dicat, sive corpus dicat; ille dicit, qui dixit: « Quid me perse- » queris ⁵? » Ille dicit, qui dixit: « Cum uni ex minimis

¹ 2 Cor. xi, 29. — ² 2 Tim. iii, 12. — ³ Psal. lxix, 2. — ⁴ Ibid. 3. — ⁵ Act. ix, 4.

» meis fecistis, mihi fecistis¹. » Nota est ergo vox hujus hominis, totius hominis, capitis et corporis : non sæpe commendanda, quia nota. « Confundantur, inquit, et revereantur, qui quærent animam meam. » In alio Psalmo dicit : « Considerabam in dexteram, et videbam, et non » erat qui cognosceret me : periit fuga a me, et non est qui » exquirat animam meam². » Ibi de persecutoribus ait, quia non erat qui exquireret animam ejus : hic autem, « Confundantur, et revereantur, qui quærent animam » meam. » Dolebat se non quæri ad imitandum : gemit se quæri ad opprimendum. Quæris animam justī, cum imitari cogitas : quæris animam justī, cum occidere cogitas. « Quoniam duobus modis quæritur anima hominis justī, singuli in singulis Psalmis expressi sunt. Illic dolet, quia non est qui requirat animam ejus ad imitandum passionem ejus : hic autem, « Confundantur et revereantur, » qui quærent animam meam. » Quærent animam ejus, non ut duas habeant. Non enim sic quærebant animam ejus, quomodo quærit latro tunicam viatoris : ad hoc occidit, ut expoliet, ut habeat. Qui autem persequitur ut occidat, excludit animam, non se vestit. Quærent illi animam meam; occidere me volunt. Quid ergo tu illis optas? « Confundantur, et revereantur. » Et ubi est quod audisti a Domino tuo : « Diligite inimicos vestros, bene » facite his qui oderunt vos, et orate pro his qui perse- » quantur vos³? » Ecce persecutionem pateris, et maledicis eis a quibus pateris : quomodo imitaris passiones præcedentes Domini tui, pendentis in cruce, et dicentis : « Pater, » ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt⁴? » Respondet talia dicentibus Martyr, et dicit : Dominum mihi proposuisti dicentem : « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid

¹ Matth. xxv, 40. — ² Psal. cxli, 5. — ³ Matth. v, 44. — ⁴ Luc. xxiii, 34.

» faciunt, » agnosce et vocem meam, ut sit et tua. Quid enim dixi de inimicis meis? « Confundantur, et revereantur. » Jam facta est talis vindicta de inimicis Martyrum. Saulus ille, qui Stephanum persecutus est, confusus est et reveritus. Anhelabat cædes, quærebat quos attraheret et necaret : audita desuper voce : « Saule, Saule, quid me » persequeris? » confusus et prostratus est, et erectus ad obediendum, qui inflammatus erat ad persequendum¹. Hoc ergo optant Martyres inimicis suis : « Confundantur, » et revereantur. » Quandiu enim non confunduntur et reverentur, necesse est facta sua defendant : gloriosi sibi videntur, quia tenent, quia ligant, quia verberant, quia occidunt, quia saltant, quia insultant : de his omnibus factis aliquando confundantur et revereantur. Si enim confundentur, et convertentur : quia converti non possunt, nisi confusi fuerint et reveriti. Optemus ergo hæc inimicis nostris; securi optemus. Ecce ego dixi, et vobiscum dixerim : omnes qui adhuc saltant et cantant et insultant Martyribus, « Confundantur, et revereantur : » aliquando in his parietibus tundant confusi pectora sua.

IV. « Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant » mihi mala². » Primo fuit impetus persequentium; modo remansit malevolentia cogitantium. Prorsus tempora sunt in Ecclesia persecutionis distincta sequentia. Factus est impetus in Ecclesiam, quando reges persequiebantur : et quia prædicti erant reges et persecutori et credituri, impleto uno, utique alterum sequebatur. Factum est et illud quod consequens fuit; crediderunt reges, data pax est Ecclesiæ, coepit esse in culmine dignitatis Ecclesia, etiam in hac terra, etiam in hac vita : sed non deest fremitus persecutorum; impetus suos ad cogitationes verterunt. In illis cogitationibus tanquam in abyso ligatus est dia-

¹ Act. vii, 57, et ix, 1-6. — ² Psal. lxix, 4.

bolus : fremit, et non erumpit. Dictum est enim de his temporibus Ecclesiae : « Peccator videbit, et irascetur. » Et quid faciet? Numquid quod primo? Attrahe, liga, percute. Non facit hoc. Quid ergo? « Dentibus suis frenum det, et tabescet¹. » Et his tanquam irascitur Martyr, et tamen pro his orat Martyr. Quomodo enim bene optavit illis, de quibus dixit : « Confundantur, et reveantur, » qui quaerunt animam meam : » sic et nunc, « Avertantur retrorsum, et erubescant, qui cogitant mihi mala. » Quare? Ut non praecedant, sed sequantur. Qui enim reprehendit christianam religionem, et consilio suo vult vivere, quasi praecedere vult Christum; ut ille videlicet erraverit, et invalidus infirmusque fuerit, qui vel voluerit pati inter manus Judaeorum, vel potuerit : ille autem cordatus sit cavens ista omnia, declinans mortem, mentiens istam inique ne moriatur, interficiens animam suam ut vivat corpore, magni consilii prudentisque sibi videtur. Praecedit reprehendens Christum; veluti antecedit Christum : credat in Christum, et sequatur Christum. Nam quod optatum est modo persecutoribus cogitantibus mala, dixit hoc ipse Dominus Petro. Praecedere quippe quodam loco Petrus voluit Dominum. Loquebatur enim Salvator de passione sua, quam si non suscepisset, nos salvi non essemus; et Petrus qui paulo ante eum confessus erat Filium Dei, et in illa confessione appellatus erat Petra, supra quam fabricaretur Ecclesia, paulo post Domino dicente de futura passione sua, ait : « Absit, Domine, propitius » esto tibi, non fiet istud. » Paulo ante, « Beatus es, Simon » Bar-Jona, quia non tibi revelavit caro et sanguis, sed » Pater meus qui in caelis est : » modo repente, « Redi » post me, Satana. » Quid est, « Redi post me? Sequere » me. » Praecedere me vis, consilium mihi dare vis, me-

¹ Psal. cxj, 10.

lius est ut consilium meum sequaris : hoc est, Redi retro, redi post me. Antecedentem compescit, ut retro redeat; et appellat Satanam, quia vult praecedere Dominum. Paulo ante, « Beatus : » modo, « Satana. » Unde paulo ante, « Beatus? Quia non tibi, inquit, revelavit caro et sanguis, sed Pater meus qui in caelis est. » Unde modo, « Satana? Quia non sapis, inquit, quae Dei sunt, sed » quae sunt hominum¹. » Qui ergo volumus recte celebrare natalitia Martyrum, desideremus imitationem Martyrum; ne velimus praecedere Martyres, et melioris consilii nobis videri esse, quia evitamus passiones pro justitia et pro fide, quas illi non evitaverunt. Ergo illi qui cogitant mala, et in luxuria nutriunt corda sua, « Avertantur » retrorsum, et erubescant. » Audiant ab Apostolo postea dicente : « Quem autem fructum habuistis aliquando, » in quibus nunc erubescitis²? »

V. Quid sequitur? « Avertantur statim erubescentes, » qui dicunt mihi : Euge, euge³. » Duo sunt genera persecutorum; vituperantium, et adulantium. Plus persequitur lingua adulatoris, quam manus interfectoris : nam et ipsam caminum dixit Scriptura. Certe cum de persecutione loqueretur Scriptura, dixit : « Tanquam aurum in » fornace probavit illos, de Martyribus interfectis, et sicut holocausti hostiam accepit illos⁴. » Audi quia et lingua adulantium talis est : « Probatio, inquit, argenti » et auri ignis; vir autem probatur per os laudantium » eum⁵. » Ignis ille, ignis et iste : de utroque te salvum oportet exire. Fregit te reprehensor, fractus es in fornace tanquam vas fictile. Formavit te verbum, et venit tentatio tribulationis : illud quod formatum est, oportet ut coquatur : si bene formatum est, accedit ignis ut firmet.

¹ Matth. xvi, 16-23. — ² Rom. vi, 12. — ³ Psal. lxxix, 4. — ⁴ Sap. iii, 6. — ⁵ Prov. xxvii, 21.

Unde ille dicebat in passione : « Aruit sicut testa virtus » mea¹. » Passio quippe et caminus tribulationis fecerat fortiorem. Rursus si lauderis ab adulantibus et assentantibus, et annueris eis, veluti emens oleum, non tecum portans, sicut quinque virgines insipientes²; erit caminus facturæ tuæ etiam os laudantium te. Sed sine his non possumus; necesse est ut et intremus in hæc, et exeamus inde: intremus in vituperationem aliquam malorum et improborum, intremus et in assentationem aliquam adulatorum; sed exire inde opus est. Rogemus eum de quo dictum est: « Custodiat Dominus introitum tuum et » exitum tuum³: » ut intrans integer, sic exeas integer. Ait enim et Apostolus: « Fidelis est Deus, qui non vos » sinat tentari supra quam potestis⁴. » Ecce habes ingressum. Non dixit: Non tentemini. Qui enim non tentatur, non probatur; et qui non probatur, non proficit. Quid ergo optavit? « Fidelis Deus, qui non vos sinat tentari » supra quam potestis. » Audisti ingressum; audi et exitum: « Sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis tolerare⁵. Ergo et illi avertantur statim erubescens, qui dicunt mihi: Euge, euge. » Quare enim me laudant? Laudent Deum. Quis enim ego sum, ut lauder in me? aut quid ego feci? quid habeo quod non accepi? « Si » accepisti, inquit, quid gloriaris quasi non acceperis⁶? » Avertantur ergo statim erubescens, qui dicunt mihi: » Euge, euge. » Tali oleo pingue factum est caput hæreticorum⁷, cum dicunt: « Ego sum, ego sum: et dicitur » illis: Tu, Domine. » Acceperunt « Euge, euge; » secuti sunt « Euge, euge: » facti sunt duces cæci cæcorum sequentium⁸. » Apertissimis vocibus Donato dicuntur ista cantata: « Euge, euge, » dux bone, dux præclare. Et

¹ Psal. xxi, 16. — ² Matth. xxv, 3. — ³ Psal. cxx, 8. — ⁴ I Cor. ix, 3. — ⁵ Ibid. — ⁶ Id. iv, 7. — ⁷ Psal. cxi, 5. — ⁸ Matth. xv, 14.

non dixit ille: « Avertantur statim, et erubescant, qui » dicunt mihi: Euge, euge: » nec eos corrigere voluit, ut Christo dicerent: Dux bone, dux præclare. At vero Apostolus reformidans Euge hominum, ut vere laudaretur in Christo, noluit se laudari pro Christo; dicentibusque quibusdam; « Ego sum Pauli, » respondit in libertate Domini, « Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut » in nomine Pauli baptizati estis¹? » Ergo dicant Martyres in persecutione etiam adulantium: « Avertantur statim » erubescens, qui dicunt mihi: Euge, euge. »

VI. Et quid fit, cum illi avertuntur, et erubescunt omnes; sive qui quæerunt animam meam, sive qui cogitant mihi mala, sive qui perversa, et simulata benevolentia, lingua volunt emollire quod feriant; cum fuerint et ipsi aversi et confusi, quid fiet? « Exultent, et jucundentur in te²: » non in me, non in illo, aut in illo, sed in quo facti sunt lux qui fuerunt tenebræ. « Exultent, et » jucundentur in te, omnes qui quæerunt te. » Aliud est quæerere Deum, aliud quæerere hominem. « Jucundentur » qui quæerunt te. » Non jucundabuntur ergo qui quæerunt se, quos prior quæsisti antequam quæerent te. Nondum quærebat ovis illa pastorem; aberraverat a grege, et descendit ad eam; quæsivit eam, reportavit in humeris suis³. Contemnet te, o ovis, quærentem se, qui prior quæsivit contemnentem se, et non quærentem se? Jam ergo quæerere eum incipe, qui prior quæsivit te, et reportavit in humeris suis. Fac quod ait: « Quæ sunt oves » meæ, vocem meam audiunt, et sequuntur me⁴. » Si ergo quæris eum qui prior quæsivit te, et ovis facta es ejus, et audis vocem pastoris tui, et sequeris eum; vide quid tibi de se ostendit, quid de corpore suo, ne in ipso errares, ne in Ecclesia errares, ne quis tibi diceret: Chris-

¹ I Cor. i, 12. — ² Psal. lxix, 5. — ³ Luc. xv, 4. — ⁴ Joan. x, 3.

lus est, qui non est Christus; aut Ecclesia est, quæ non est Ecclesia. Multi enim dixerunt carnem non habuisse Christum, et non in corpore suo resurrexisse Christum: noli sequi voces eorum. Audi vocem ipsius pastoris, qui indutus est carne, ut quæreret perditam carnem. Resurrexit, et ait: « Palpate, et videte, quia spiritus carnem » et ossa non habet, sicut me videtis habere¹. » Ostendit se tibi; vocem ejus sequere. Ostendit et Ecclesiam, ne quis te fallat nomine Ecclesiæ: « Oportebat, inquit, » Christum pati et resurgere a mortuis tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem². » Habes vocem pastoris tui; noli sequi vocem alienorum³: et furem non timebis, si vocem pastoris fueris secutus. Unde autem sequeris? Si nec cuiquam hominum dixeris, quasi ejus merito: Euge, euge; nec cum gratulatione audieris, ne oleo peccatoris pinguescat caput tuum⁴. « Exultent, et jucundentur in te, omnes qui quærent te; » et dicant. » Quid dicant qui exultant? « Semper magnificetur Dominus. » Dicant hoc omnes qui exultant et quærent te. Quid? « Semper magnificetur Dominus, qui » diligunt salutare tuum. » Non tantum « Magnificetur » Dominus, » sed etiam « Semper. Ecce errabas, et aversus ab eo eras; vocavit te: « Magnificetur Dominus. » Ecce inspiravit tibi confessionem peccatorum, confessus es, dedit veniam, « Magnificetur Dominus. » Jam cœpisti juste vivere: jam puto quasi justum est ut et tu magnificeris. Etenim cum te vocaret errantem, magnificandus erat Dominus; cum tibi confitenti peccata dimisit, magnificandus erat Dominus: modo jam audiens verba ejus cœpisti proficere, justificatus es, pervenisti ad quamdam virtutis excellentiam; dignum est ut et tu aliquando magnificeris. « Dicant: Sem-

¹ Luc. xxiv, 39. — ² Ibid. 46. — ³ Joan. x, 5. — ⁴ Psal. cxl, 5.

» per magnificetur Dominus. » Peccator es, magnificetur ut vocet: confiteris, magnificetur ut ignoscat: jam juste vivis, magnificetur ut regat: perseveras usque in finem, magnificetur ut glorificet. « Semper ergo magnificetur Dominus. » Hoc dicant justi, hoc dicant qui quærent eum. Quisquis hoc non dicit, non quærit eum. Ecce, « Magnificetur Dominus. » Exultent, et jucundentur omnes, qui quærent eum, et » dicant: Semper magnificetur Dominus, qui diligunt salutare ejus. » Ab illo est enim illis salus, non a se. Salutare Domini Dei nostri Salvator Dominus noster Jesus Christus: quisquis diligit Salvatorem, confitetur se sanatum; quisquis se confitetur sanatum, fuisse se confitetur ægrotum. « Dicant » ergo: Semper magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum, » non salutare suum, quasi se ipsi salvent; non quasi salutare hominis, tanquam ab illo salventur. « Nolite, inquit, confidere in principes, et in filios hominum, in quibus non est salus¹. » Quare hoc? « Domini » est salus, et super populum tuum benedictio tua². » Ergo, Semper magnificetur Dominus. » Qui hoc dicunt? « Qui diligunt salutare tuum. »

VII. « Ecce magnificetur Dominus: » nunquam tu, nunquam tu? In illo aliquid, in me nihil: si autem in illo quidquid ego; ille, non ego. Tu ergo quid? « Ego vero » egenus et pauper sum³. » Ille dives, ille abundans, ille nullius indigens. Ecce lumen meum, ecce unde illuminor; quoniam clamo: « Tu illuminabis lucernam meam, Domine; » Deus meus, illuminabis tenebras meas⁴. Dominus solvit » compeditos; Dominus erigit elisos; Dominus sapientes » facit cæcos; Dominus custodit proselytos⁵. » Quid ergo tu? « Ego vero egenus et pauper. » Ego tanquam pupillus; anima mea tanquam vidua destituta et desolata: auxilium quæro; semper infirmitatem meam confiteor. « Ego vero

¹ Psal. cxlv, 2, 3. — ² Id. iii, 9. — ³ Id. lxix, 6. — ⁴ Id. xvii, 29. — ⁵ Id. cxlv, 7.

» egenus et pauper. » Donata sunt mihi peccata; jam cœpi sequi præcepta Dei: adhuc tamen egenus et pauper. Unde adhuc egenus et pauper? « Quia video aliam legem in » membris meis repugnantem legi mentis meæ¹. » Unde egenus et pauper? Quia, « Beati qui esuriunt et sitiunt » justitiam². » Adhuc esurio, adhuc sitio: saturitas mea dilata est, non ablata. « Ego vero egenus et pauper; Deus, » adjuva me. » Unde cœpit, « Deus in adjutorium meum » intende: Deus, adjuva me. » Rectissime et Lazarus Adjutus interpretari dicitur: ille egenus et pauper, qui ablatu est in sinum Abraham³: et gerit typum Ecclesiæ Dei, quæ semper confiteri debet adjutorio sibi opus esse. Hoc est verum, hoc est pium. « Dixi Domino: Deus meus es » tu. Quare? Quoniam honorum meorum non eges⁴. » Ille non eget nostri; nos egemus ipsius: ideo verus Dominus. Nam tu non valde verus dominus servi tui: ambo homines, ambo egentes Deo. Si autem putas egere tui servum tuum, ut des panem; eges et tu servi tui, ut adjuvet labores tuos. Uterque vestrum altero vestrum indiget. Itaque nullus vestrum vere dominus, et nullus vestrum vere servus. Audi verum Dominum, cujus verus es servus: « Dixi Domino: Deus meus es tu. Quare tu Dominus? Quoniam honorum meorum non eges. » Quid autem tu? « Ego vero egenus et pauper. » Ecce egenus et » pauper: » pascatur Deus, sublevetur Deus, adjuvetur Deus: « Deus, inquit, adjuva me. »

VIII. « Adjutor et erutor meus es tu, Domine; ne tardaveris. » Tu adjutor et erutor: indigeo auxilio, adjuva; implicatus sum, erue. Nemo enim eruet de implicationibus, nisi tu. Circumstant nos nexus diversarum curarum; hinc atque inde dilaniamur quasi spinis et sepibus, amulamur angustam viam; fortasse hæsimus in sepibus: dicamus

¹ Rom. vii, 23. — ² Matth. v, 6. — ³ Luc. xvi, 22. — ⁴ Psal. xv, 2.

Deo: « Tu es erutor meus. » Qui ostendit angustam viam¹, fecit ut sequeremur. Hæc vox perseveret in nobis, fratres. Quantumcumque hic vixerimus, quantumcumque hic profecerimus, nemo dicat: Sufficit mihi, justus sum. Qui dixerit, remansit in via, non novit pervenire. Ubi dixerit, Sufficit, ibi hæsit. Attende Apostolum, cui non sufficit; vide quomodo se vult adjuvari, donec perveniat: « Fratres, inquit, ego me non arbitror apprehendisse²: » ne illi sibi viderentur apprehendisse, quibus rursus dicit: « Qui se putat aliquid scire, nondum scit quemadmodum » oportet scire³. » Quid ergo ait? « Fratres, ego me non arbitror apprehendisse. » Supra dixerat, « Non quia jam acciperim, aut jam perfectus sim: » et ibi sequitur, « Fratres, » ego me non arbitror apprehendisse⁴. » Si nondum accipit, egenus et pauper est: si nondum perfectus est, egenus et pauper est. Bene dicit, « Deus, adjuva me. » Sed intelligit aliquid, et excelsius intelligit. Vide tamen quid dicat: « Ei autem qui potest super omnia facere superabundantius quam petimus et intelligimus⁵. » Vide ergo quia nondum pervenit, nondum apprehendit. Quid ergo ait? « Fratres, ego me non arbitror apprehendisse: unum autem, quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt extentus, » secundum intentionem sequor ad palmam supernæ vocationis⁶. » Ille ergo currit, tu hæsisti. Ille dicit nondum se perfectum, et tu jam de perfectione gloriaris! Confundantur qui tibi dicunt: Euge, euge. Confundaris inter illos et tu, quia tu tibi dicis: « Euge, euge. » Qui enim se ipsum laudat, sibi dicit: « Euge, euge: » qui ab aliis laudatur et consentit, non portat oleum secum: deficiunt faces, clausurus est ille januam⁷.

IX. Hoc ergo nos docuit Psalmus iste breviter, charis-

¹ Matth. vii, 14. — ² Philip. iii, 31. — ³ 1 Cor. viii, 2. — ⁴ Philip. iii, 12, 13. — ⁵ Ephes. iii, 20. — ⁶ Philip. iii, 13, 14. — ⁷ Matth. xxv, 3.

simi, ex admonitione solemnitatis Martyrum, ut intelligamus quia Martyres tribulationem hic passi sunt corporalem; nos in quantacumque pace simus, necesse est patiamur tribulationem spiritalem¹: et necesse est ut inter scandala, et zizania, et paleam gemat Ecclesia et illa massa, donec messis veniat, donec ventilabrum, donec veniat ultima ventilatio, ut separetur palea a frumento, donec ad horreum redigatur². Quod donec fiat, clamemus: « Ego vero egenus et pauper sum; Deus, adjuva me: adjutor meus es tu, Domine; ne tardaveris. Quid est, « Ne tardaveris? » Quia multi dicunt: Longum est ut veniat Christus. Quid ergo, quia dicimus, « Ne tardaveris, » venturus est antequam statuit venire? Quid sibi vult hoc votum: « Ne tardaveris? » Ne mihi tardius videatur quod venturus es. Tibi enim longum videtur; non Deo longum videtur, cui mille anni dies unus est, vel tres horæ vigiliæ³. Sed tu si non habueris tolerantiam, tardum tibi erit: et cum tibi tardum erit, deflecteris ab eo, et eris similis illis, qui in eremo fatigati sunt, et festinaverunt a Deo petere delicias, quas illis in patria reservabat; et cum non darentur deliciæ in itinere, quibus forte corrumpentur, murmuraverunt adversus Deum, et redierunt corde in Ægyptum⁴; unde corpore fuerant separati, corde redierunt. Noli ergo tu sic, noli sic: time verbum Domini dicentis: « Mementote uxoris Lot⁵. » Et ipsa in via, jam liberata de Sodomis, retro respexit; ubi respexit, ibi remansit: facta est statua salis⁶ ut condat te. Exemplo enim tibi data est, ut tu cor habeas, non remaneas fatuus in via. Attende remanentem, et transi: attende respicientem retro, et tu in anteriora extentus esto, sicut Paulus. Quid est non respicere retro⁷? Quæ retro oblitus, inquit. Ideo sequeris

¹ Matth. xiii, 30. — ² Id. iii, 12. — ³ Psal. lxxxix, 4. — ⁴ Exod. xvi, 2, et Act. vii, 39. — ⁵ Luc. xvii, 32. — ⁶ Gen. xix, 29. — ⁷ Philp. iii, 13.

vocatus ad supernam palmam, de qua postea glories. Quia idem Apostolus dicit: « Superest mihi corona justitiæ, quam mihi reddet Dominus in illo die justus Judex¹. »

ENARRATIO I

IN PSALMUM LXX.

SERMO I.

De prima parte Psalmi.

I. IN omnibus Scripturis sanctis, gratia Dei quæ liberat nos commendat se nobis, ut commendatos habeat nos. Hoc in isto Psalmo canitur, de que cum Vestra Charitate loqui suscepimus. Aderit Dominus, ut sic eam corde concipiam, quomodo dignum est; et sic eam promam, quomodo expedit vobis. Multum enim movet Dei amor et timor: timor Dei, quia justus est; amor, quia misericors est. « Quis enim ei diceret: Quid fecisti²: » si damnaret injustum? Quanta ergo misericordia ejus, ut justificet injustum? Ex hoc prælectum nobis et Apostolum audivimus eandem maxime gratiam commendantem: de cujus commendatione habebat Judæos inimicos, velut de Legis littera præsumentes, et tanquam justitiam suam diligentes atque jactantes; de quibus dicit: « Testimonium perhibeo illis, quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. » Et tanquam ei diceretur, « Quid est enim habere zelum Dei non secundum scientiam? » subjecit continuo, « Ignorantes enim Dei justitiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti³. »

¹ 2 Tim. iv, 8. — ² Sap. xii, 12. — ³ Rom. x, 2, 3.